

Avrupa Birliği Sığınma Hukukunda Çocukların Eğitim Hakkı ve İşlevselliği

Tülay YILDIRIM MAT*
Mehmet BARDAKCI**

Özet

Avrupa, 1990'lı yıllardan sonra kayda değer biçimde yükselen göç dalgalarına maruz kalmış ve bunun sonucunda sığınmacı akınına uğramıştır. Avrupa Birliği (AB) ülkeleri, bu durumun getirdiği ihtiyaç sebebiyle hukuki düzenlemeler yapmak zorunda kalmışlardır. Bu noktada özellikle sığınmacıların temel haklarının çerçevesinin çizilmesi amaçlanmıştır. Bu makale temel olarak "AB ülkelerinde sığınmacıların eğitim hakkı nasıldır ve işlevselliği hangi boyuttadır?" sorusuna odaklanmaktadır. Bu betimleyici araştırmada AB kurumlarının raporları ve ikincil kaynaklar temelinde toplanan veriler çözümlenmeye tabi tutulmuştur. Son tahlilde ortaya çıkmıştır ki, sığınmacıların toplumsal uyumu için gerekli olan eğitim hakkı diğer haklardan daha önemli bir hak olarak görülse de, AB ülkelerinde bu konuda farklı ve eksik uygulamalar bulunmaktadır. Bu çalışmada özellikle AB ülkelerindeki sığınmacı çocukların eğitim hakları ve bu konudaki uygulamalar çözümlenmeye tabi tutulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Eğitim Hakkı, Sığınma Politikası, Mülteci Çocuklar

The Education Rights of Children and its Effectiveness in the European Unions Asylum Law

Abstract

Europe has been affected by a migration wave increased significantly after 1990s and as a result of this circumstance it had to face an influx of asylum seekers. Due to the needs arisen out of this situation the member states of the European Union (EU) had to create a legal framework and introduced new regulations. In this regard it has been aimed primarily at setting a framework for the fundamental rights of asylum seekers. This article mainly focuses on the following questions: "How the education rights of asylum seekers has been implemented and to what extent they are effective?" For this descriptive research work analyzed Data collected from the reports published by the EU institutions and from other secondary sources as well. Finally it has become obvious that although the education rights seem more essential for the social integration of asylum seekers compared to the other basic rights, one can observe different and insufficient practices in the EU member states. This research work will be particularly examine the education rights of asylum seeking children and their implementation in practice.

Keywords: European Union, Education Right, Asylum Policy, Refugee Children

Giriş

Tarihin her döneminde tecrübe edilen göç hareketleri neticesinde sadece insanlar mekân değiştirmemekte; coğrafya, devletler ve medeniyetler de büyük değişimler yaşamaktadır. Özellikle son dönemlerde ivmesel olarak artan göç hareketi karşısında hedef ülkeler¹, göçmen, mülteci ve sığınmacı politikaları ilgili olarak çeşitli sosyal ve hukuksal düzenlemelere gitmek zorunda kalmışlardır. Bu sebeplerle Avrupa'ya doğru hızla gelen bu hareket karşısında AB devletleri, uluslararası antlaşmalar çerçevesinde hazırlamış oldukları

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, E-mektup: yildirimtulay@hotmail.com

** Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, E-mektup: mehmet.bardakci@yeniuyuzuil.edu.tr

¹Göç akınları (yasal ya da yasadışı) için varılacak hedef konumundaki, göç alan ülke. Perruchoud, Richard,(ed.) Göç Terimleri Sözlüğü, Uluslararası Göç Örgütü Yayınları, Cenevre, 2009, s.25.

ulusal mevzuatlarında değişikliklere gitme ihtiyacı duymuşlardır. Ancak göç edenler için insan onuruna yakışır bir hayat sürdürmeleri amacıyla gerekli hukuki düzenlemelere gidilmek yerine AB devletlerinin çoğu hükûmeti, başlarda bu sorunu görmezden gelmişlerdir. Lakin bu göç dalgası karşısında Avrupa coğrafyasının etkilenmemesi mümkün olmadığı için, AB üye devletlerinin ulusal mevzuatlarını, temel hak ve özgürlükleri bakımından yeniden düzenlemişlerdir. Göçmen ve sığınmacılara yönelik temel haklardan birisi olan eğitim hakkı, ulusal mevzuatlar çerçevesinde diğer haklara oranla, nispeten daha fazla üzerinde durdukları bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Geçmiş deneyimleri ve yapılan araştırmalar, göçmenlerin ve sığınmacıların gelecekte buldukları ülkeye olumlu katkı sunmaları, onların temel haklarına saygı duymak ve bunları geliştirmek için zamanında alınan önlemlere bağlı olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede, özellikle göçmen ve sığınmacı çocukların eğitime ulaşabilmesi için, üye devletler, AB ve uluslararası mevzuat çerçevesinde politikalar üretmekte ve uygulamaya koymaktadırlar.

AB hukukunda yer alan sözleşmelerde, ister vatandaş olsun ister yabancı olsun herkesin eşit ve makul ölçülerde kullanabileceği haklar ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Ancak bazı temel haklar sözleşmelerde aksi belirtilmedikçe temel hak ve özgürlüklerden sayılmaktadır. Bu haklar; sığınma², özel hayat, aile hayatı, evlenme, çalışma, eğitim, barınma ve sağlıktır. Eğitim ise bu haklar arasından en ön plana çıkanlardan birisidir. Çünkü gelen sığınmacıların tekrar ülkelerine gönderilmeleri geri göndermeme ilkesi³ ile yasaklanınca eğitim sığınmacıların buldukları ülkeye uyumları için temel gereksinim olmuştur. AB'de eğitim her çocuğun hakkıdır ve eğitim hakkını desteklemek AB üye devletlerinin için büyük bir sorumluluktur. AB Temel Haklar Şartı'nın 14. maddesi ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Konvansiyonu 28. maddesi, göçmen ve sığınmacı⁴ çocuklar da dâhil olmak üzere her çocuğun eğitim hakkını garanti etmektedir.

² AİHS kapsamında, AİHS'nin 2. ve 3. maddeleri, bu hükümlerden herhangi birine aykırı olacak bir muameleye maruz kalma riskiyle karşılaşacak bir kişinin herhangi bir şekilde iade edilmesini kesinlikle yasaklamaktadır. AB Temel Haklar Şartı'nın 18. maddesi, olan sığınma hakkını garanti altına almaktadır. Şart'ın 19. maddesi hiç kimsenin ölüm cezası, işkence veya diğer insanlık dışı ya da aşağılayıcı muameleye veya cezaya maruz kalacağı bir ülkeye gönderilmek üzere ihraç edilemeyeceğini, sınır dışı edilemeyeceğini veya iade edilemeyeceğini öngörmektedir. Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, s. 3,7,9.

³ Geri gönderilmeme ilkesi, sığınmacının tabiiyet, ırk, din, bir gruba mensubiyet veya siyasi fikirleri nedeniyle hayatının risk altında olduğu ülkeye gönderilmesini yasaklamaktadır. Geri göndermeme ilkesi, sığınmacının zulüm göreceği menşe ülkeye ya da herhangi başka bir ülkeye iadesi durumunda geçerlidir. Geri gönderilmeme ilkesi 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 33. maddesinde düzenlenmiştir. Ancak 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 33. maddesi geri gönderilmeyi mutlak şekilde yasaklamamaktadır. Bu maddeler oldukça istisnai koşullarda, örneğin bir mültecinin ev sahibi ülkenin güvenliği için tehdit oluşturduğu ya da ciddi bir suç işledikten sonra toplum için tehlike arz ettiği durumda ihraç edilmesine olanak tanımaktadır.

⁴ AB hukukuna göre, sığınmacılar, haklı nedenlerle zulüm görme korkusu duydukları veya kötü muamele ya da diğer bir şekilde ciddi zarar görme riski taşıdıkları için kendi ülkelerine geri dönemedikleri ya da geri gönderilemedikleri için uluslararası koruma talep eden kişilerdir. Uluslararası toplumun önemli bir üyesi olarak AB, mültecilerin temel insan haklarını muhafaza etmek amacıyla, özellikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi(AİHS), AB Temel Haklar Şartı, Avrupa Sosyal Şartı gibi uluslararası temel düzenlemeler çerçevesinde AB hukukunu, şekillendirmektedir. Bu belgelerde, sığınma prosedürü belirtilmiş, sığınmacı kavramı tanımlanmış ve sığınma hakkı, geri iade edilmeme hakkı, eğitim hakkı, aile birleşimi ve çalışma hakkı gibi temel prensiplere dayalı olarak bu kişilere yönelik bir hukuki koruma tesis edilmiştir. Sığınmacılar konusunda temel uluslararası belge olan 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme yani Cenevre Konvansiyonu'nda mülteci şu şekilde tanımlanmıştır: "1 Ocak 1951 tarihinden önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korunmasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunana, oraya

Çalışma, AB'nin sığınmacı çocuklara yönelik ürettiği politikalar analiz edilmesi amacıyla kaleme alınmıştır. Ancak çalışmanın asıl sorunsalını, AB kurumları tarafından üretilen politikaların üye devletler nezdinde ne kadar karşılık bulduğu ve uygulandığı oluşturmaktadır. Bu çerçevede ilk bölümde sığınmacıların eğitim hakkının yasal çerçevesi tartışılacaktır. İkinci bölümde ise AB Temel Haklar Ajansının yayınlamış olduğu raporlar çerçevesinde sığınmacılar için eğitim hakkının uygulanması ve uygulanmada karşılaşılan sorunlar çözümlenecektir.

Sığınmacıların Eğitim Hakkının Hukuki Çerçevesi

Sığınmacıların eğitim hakkı AB mevzuatları ve uluslararası mevzuatlarda çokça işlenmiş olup gerek yetişkin gerekse çocuk sığınmacılar açısından eğitim hakkına ilişkin maddeler içeren düzenlemeler öngörölmüştür. Öncelikle bu kuramsal düzenlemeleri incelemek sığınmacıların, sığındıkları ölkelerdeki eğitim hakkına dair hususları aydınlatacaktır. Öncelikle eğitim hakkına ilişkin en genel düzenlemelerden biri 1950 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ek 1 no'lu Protokolü'nün 2. maddesinde yer almaktadır. Bu madde yalnızca sığınmacılar bakımından değil sözleşmeye taraf devletlerin yetki alanlarındaki tüm bireyleri kapsamaktadır. Dolayısıyla bu ölkelerdeki mülteciler de bu haktan yararlanmaktadır. İlgili maddeye göre:

“Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir.”⁵

Bu maddenin ilk cümlesine göre hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Burada açıkça bahsedilmemişse de eğitim hakkının kısıtlanması söz konusu olabilir.⁶ Lakin bu kısıtlama hakkın özüne dokunulmadan yapılmalıdır. Maddenin ikinci cümlesi ise eğitim öğretimin, çocuklar açısından, ebeveynin dini ve felsefi inançlarına saygı gösterilerek yapılması gerektiğini vurgular.

Yukarıda bahsedilen düzenlemeler göstermektedir ki eğitim hakkına ilişkin düzenlemeler çocukları olduğu gibi yetişkinleri de kapsamaktadır. Ancak mevzuatlarda eğitim hakkına ilişkin çocuklara özel düzenlemeler bulunması kaçınılmazdır. 1989 Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin, eğitim hakkı başlıklı 28 maddesi, devletlerin yetki alanındaki tüm çocukları ve dolayısıyla da çocuk sığınmacıları kapsamaktadır:

*“1.Taraf Devletler, çocuğın eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle:
a. İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler;
b. Ortaöğretim sistemlerinin genel olduğu kadar mesleki nitelikte de olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlenmesini teşvik ederler ve bunların tüm çocuklara açık olmasını sağlarlar ve gerekli durumlarda mali yardım yapılması ve öğretimi parasız kılmak gibi uygun önlemleri alırlar;*

dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıstır.” (1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme yani Cenevre Konvansiyonu, s.2).

⁵ Avrupa Konseyi, “Convention for the protection of human rights and fundamental freedoms,” Kasım 1950, ek protokol 1, madde 2, https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf, (20.04.2018).

⁶ Belçika Dil Davası, Relating to certain aspects of the laws on the use of languages in education in Belgium, No: 2, ECHR, 9 Şubat 1967.

- c. Uygun bütün araçları kullanarak, yüksek öğretimi yetenekleri doğrultusunda herkese açık hale getirirler;
- d. Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği bütün çocuklar için elde edilir hale getirirler;
- e. Okullarda düzenli biçimde devamın sağlanması ve okulu terk etmenin en aza indirilmesi için gerekli çalışmaları yapar.
- 2.Okul disiplini hususunda Taraf Devletler, çocuğun insan olarak taşıdığı saygınlıkla bağdaşır biçimde ve bu Sözleşme 'ye uygun olarak yürütülmesinin sağlanması amacıyla gerekli önlemleri alırlar.
- 3.Taraf Devletler, cehaletin ve okuma yazma bilmemenin dünyadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve çağdaş eğitim yöntemlerine ve bilimsel ve teknik bilgilere sahip olunmasını kolaylaştırmak amacıyla uluslararası işbirliğini güçlendirir ve teşvik ederler. Bu konuda, gelişmekte olan ülkelerin gereksinimleri özellikle göz önünde tutulur.”⁷

İlgili maddenin birinci fıkrasının a ve b bentleri; sözleşmeye üye devletlerde, bütün çocuklar için ilköğretimin zorunlu ve parasız olduğunu, orta öğretimin ise herkese açık olduğunu, mesleki nitelikteki okulların teşvik edilmesini ve gerektiğinde mali yardımlar ile ücretsiz hale getirilmesinden bahsetmektedir. Maddede ayrıca yükseköğretimin herkese açık olduğu ve eğitim ve meslek seçimi gibi konularda herkesin rehberlik alma hakkının olduğundan bahsedilmiştir. Görüldüğü üzere madde çocukların eğitim hakkını düzenlerken bir taraftan da yetişkinlere yönelik hususlar da içermektedir.

2000 Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nın Eğitim Hakkı başlıklı 14. maddesi:

- “1. Herkes eğitim hakkına ve mesleki eğitim ile sürekli eğitime erişim hakkına sahiptir.
2. Bu hak, zorunlu eğitimden bedelsiz olarak yararlanma imkânını kapsar.
3. Demokratik ilkeler gözetilerek eğitim kuruluşları kurma serbestisi ve ebeveynin dinsel, felsefi ve pedagojik beklentilerine karşılık verecek biçimde çocuklarının eğitim ve öğretiminin sağlanması hakkı, bu hakların kullanılmasını düzenleyen ulusal yasalara uygun olarak tanınır.”⁸

Bu madde de ise yine herkesin özgürce eğitim hakkına erişebileceğinden bahsedilmektedir. Çocuk hakları sözleşmesinde olduğu gibi, bu eğitim hakkı zorunlu eğitimden ücretsiz olarak yararlanmayı da içerir. Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nın amacının temel hakları güvenceye almak olduğu kabul edildiğinde bu madde önem kazanacaktır.

Devletlerin yetki alanındaki tüm bireyleri kapsayan mevzuatlardan sığınmacıların da yararlanacağı muhakkaktır. Ancak yalnızca sığınmacıların eğitim hakkına yönelik düzenlemeler de bulunmaktadır. Mültecilerin eğitim hakkını düzenleyen en genel nitelikteki düzenleme 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme'nin 22. maddesinde yer almaktadır. Bu maddeye göre:

- “1. Taraf Devletler, mültecilere, temel eğitim konusunda, vatandaşlarına uyguladıkları muamelenin aynısını uygulayacaklardır.

⁷ Birleşmiş Milletler, “Çocuk Hakları Sözleşmesi”, Kasım1989, madde 28, [https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme,\(20.04.2019\).](https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme,(20.04.2019).)

⁸ Charter of Fundamental Rights of the European Union (2000/C 364/01), madde 14, [http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf,\(20.04.2018\).](http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf,(20.04.2018).)

2. Taraf Devletler, mültecilere, temel eğitimin dışındaki eğitim konusunda ve özellikle çalışmalarından yararlanma, yabancı ilke okullarından alınmış eğitim sertifikalarının, üniversite diplomalarının ve derecelerinin tanınması, harç ve resimlerden muafiyet ve eğitim bursları alanlarında mümkün olduğu kadar müsait ve her halde genel olarak aynı şartlar içindeki yabancılara tanınanlardan daha az müsait olmayan şekilde muamele edeceklerdir.”⁹

İlgili maddenin birinci fıkrasında belirtildiği üzere, sözleşmeye taraf devletler, temel eğitim konusunda mülteciler ile kendi vatandaşlarına farklı davranmayacaklar, ayrı bir muamele uygulamayacaklardır. Dolayısıyla bu maddeden temel eğitim konusunda mülteciler ile vatandaşlar arasında bir ayırım olmadığı anlaşılmalıdır. Maddenin ikinci fıkrası ise temel eğitimin dışındaki konuları kapsamaktadır. Burada mültecilerin yurtdışında almış oldukları diplomaların, sertifikaların ve derecelerinin tanınması ile burs imkânlarının tanınması ve bu olanakların kendi vatandaşları ve ülkedeki mülteciler ile aynı şartlardaki yabancılara tanınan haklardan mümkün olduğunca eşit koşullarda olması gerekliliğinden bahsedilmiştir.

Sığınmacıların, eğitim-öğretim hakkı hakkındaki bir diğer düzenleme ise 2013 uluslararası koruma için başvuranların kabulüne ilişkin standartları belirleyen AB Parlamentosu ve Konseyi Direktifi'nin “Eğitim ve Küçüklerin Eğitimi” başlıklı 14. maddesinde yer almaktadır. Buna göre:

“1. Üye Devletler, başvuran reşit olmayan çocuklara veya başvuranların reşit olmayan çocuklarına, kendi vatandaşları gibi benzer koşullar altında eğitim sistemine erişim hakkı tanıyacaktırlar... ..Bu eğitim, konaklama merkezlerinde sağlanabilir.

İlgili Üye Devlet, bu erişimin Devlet eğitim sistemi ile sınırlandırılması gerektiğini şart koşabilir.

...2. Eğitim sistemine erişim, uluslararası koruma başvurusunun reşit olmayan kişi tarafından veya onun adına yapıldığı tarihten itibaren üç aydan fazla ertelenmeyecektir... ”¹⁰

Sığınmacıların eğitim – öğretim hakkından bahseden bu direktif maddesi ise, üye devletlere bazı yükümlülükler getirmektedir. Buna göre üye devletler, başvuranlara (sınır dışı edilme durumları haricinde) kendi vatandaşlarına olduğu gibi ayırım gözetmeksizin, benzer koşullar altında eğitim sistemine erişimleri için adaylara ve küçük çocuklara hibe verecektir. Ayrıca ilgili her üye devlet, bu başvuruları uluslararası koruma başvurusunun reşit olmayan kişi tarafından veya onun adına yapıldığı tarihten itibaren üç ay içerisinde sonuçlandırmalıdır. Başvuruların süreyle sınırlandırılması doğabilecek mağduriyetleri önleme açısından önemlidir. Bunlara ek olarak, bir başka önemli nokta ise, maddenin de açıkça belirttiği gibi üye devletler, eğitim hakkına erişimi sadece devlet eğitim sistemi ile sınırlandırabilirler. Buna benzer şekilde, bir başka direktif olan, 2011 Uluslararası korumadan yararlanan üçüncü ülke vatandaşlarının veya vatansız kişilerin haklarına ilişkin standartları belirleyen AB Parlamentosu ve Konseyi Direktifi'nin “Eğitime Erişim” başlıklı

⁹ UN, Convention Relating to the Status of Refugees, Temmuz 1951, madde 22, <http://www.unhcr.org/1951-refugee-convention.html>, (20.04.2018).

¹⁰ Directive 2013/33/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection, OJ L 180, 29.06.2013.f, madde 14, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0033&from=EN>, (20.04.2018).

27. maddesinin birinci fıkrasında¹¹ açıkça bütün reşit olmayan çocuklara (vatandaş veya değil), eşit şartlar altında eğitim sistemine erişim hakkı verilmektedir. İkinci fıkrası ise yetişkinler hakkında düzenleme getirmektedir. Buna göre üye devletler, yetişkinlerin genel eğitim sistemine erişimini sağlamak zorundadırlar. Sığınmacılar, yasal olarak ikamet eden üçüncü ülke vatandaşları ile aynı şartlar altında bu haktan yararlanacaklardır.

Yukarıda incelenmiş olan mevzuat hükümlerinde ek olarak, AB çerçevesinden çıkmamak koşulu ile sığınmacılara tanınan eğitim hakkının kapsamını sınırlarını daha iyi belirleyebilmek adına aşağıdaki AB hukukunun ikincil kaynaklarına girmeyen ama yol gösterici olabilecek bazı öneriler ve eylem planlarına bakmakta fayda vardır. Bunlardan ilki, 2016 tarihli AB Parlamentosu ve Konseyi Yönetmelik Önerisi'dir. Tam ismi üye ülkelerden birinde üçüncü bir ülke vatandaşı veya vatansız kişi tarafından yapılan uluslararası koruma başvurusunu incelemekle sorumlu üye devleti belirlemeye yönelik kriter ve mekanizmaların oluşturulması olan önerinin 22.resitalinin¹² yazımı esnasında görülüyor ki, AB üye devletlerine AB Temel Haklar Şartı'na uygun davranma zorunluluğu getirilmiş ve sığınmacıların en temel ihtiyaçlarının karşılanmasının garanti altına alınması istenmektedir.¹³ Buna ek olarak, AB Temel Haklar Ajansı'nın; Dublin Yönetmeliği Önerisi'nin çocuklar üzerindeki etkisine ilişkin görüşlerinde belirttiği üzere,¹⁴ eğitim de diğer temel ihtiyaçlar (barınak, yiyecek ve giyecek sağlama ve sağlık ihtiyaçları) gibi bir temel ihtiyaçtır.

Yine aynı tarihli başka bir metin olan AB Parlamentosu, Avrupa Komisyonu, Ekonomik ve Sosyal Komite, Bölgeler Komitesi'nin, üçüncü ülke vatandaşlarının entegrasyonu için eylem planı sayfa 7 de¹⁵ görüldüğü üzere, eğitim ve öğretim AB bütünleşmesinde en temel araçlarındandır ve eğitim-öğretime erişim mümkün olduğunca çabuk sağlanmalıdır. Daha önce tekrar edildiği üzere bunun sadece AB vatandaşlarına değil herkese sağlandığı vurgulanmaktadır. Bu durum üçüncü ülke vatandaşlarının AB ye uyumu için de önemlidir. Buna göre, dil eğitim programları, üçüncü ülke vatandaşları geldikten sonra mümkün olduğunca kısa süre içinde sağlanmalı, kadın erkek ayrımı gözetilmemelidir. Ayrıca bütün çocuklar, kültürel geçmişleri veya cinsiyetleri ne olursa olsun, eğitim hakkına sahiptir. Sığınmacı durumundaki çocuklar, zorunluluk halleri dolayısıyla okullarına gidememiş ve eğitimlerine ara vermiş durumda olabilirler. Bu gibi durumda olan çocuklar için öğretmenleri tarafından özel destek gerekebilir. Eylem planı ayrıca eğitimsel ayrımın giderilmesinden de bahsetmektedir.

Sığınmacılara tanınan eğitim hakkının çerçevesini belirlerken bahsedilmesi gereken bir başka önemli husus ise eğitimin bir araç olarak sosyal eşitsizliğe karşı

¹¹ Directive 2011/95/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on standards for the qualification of third-country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection, for a uniform status for refugees or for persons eligible for subsidiary protection, and for the content of the protection granted, OJ L 337, 20.12.2011, madde 27, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0095&from=EN>, (20.04.2018).

¹² Proposal for a revised Dublin Regulation COM (2016)270 final, resital 22, <<https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/EN/1-2016-270-EN-F1-1.PDF>, (20.04.2018).

¹³ Current migration situation in the EU: Education (May, 2017), EU Agency for Fundamental Rights, sayfa 3, <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/current-migration-situation-eu-education>, (27.04.2018).

¹⁴ Opinion of the European Union Agency for Fundamental Rights on the impact on children of the proposal for a revised Dublin Regulation COM (2016)270 final, <http://fra.europa.eu/en/opinion/2016/fra-opinion-impact-children-proposal-revised-dublin-regulation>, (21.04.2018).

¹⁵ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Action Plan on the Integration of Third Country Nationals, Strasbourg, 7.6.2016 COM (2016) 377 Final, sayfa 7, <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/EN/1-2016-377-EN-F1-1.PDF>, (23.04.2018).

kullanılmasıdır. Bu, özellikle sığınmacı çocuklar ile vatandaş çocuklarının temelde var olan sosyal eşitsizliğini kırmak için önemli bir adımdır. Avrupa Komisyonu'nun 2013 tarihli, "Çocuklara yatırım yapmak ve dezavantaj döngüsünü kırmak"¹⁶ başlıklı tavsiyesinde de yukarıda bahsedilen, eğitimin, sosyal eşitsizliği bitirmesi yönünden öneminden bahsedilmiştir. Ayrıca, eğitimin AB çapında herkese eşit derecede ulaştırılabilir olmasını sağlayacak stratejilerin geliştirilmesi açısından da anahtar öneme sahip başlıkları barındıran bir komisyon tavsiyesidir.

Son olarak, konu ile alakalı olan ve atlanmaması gereken bir başka uluslararası metin ise 2005 tarihli, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesinin, Menşe Ülkeleri Dışındaki Refakatsız ve Ailelerinden Ayrılmış Çocuklara Gösterilecek Muameleler başlıklı, rehber niteliği taşıyan ve temel ilkelerden bahseden yorumudur. Metnin 63. paragrafı:

"Gözetim altına almaya istisnai biçimde başvurulması durumunda ise, gözetimin koşullarında çocuğun yüksek yararı gözetilmeli, Sözleşme'nin 37 (a) ve (c) maddeleri ile diğer uluslararası yükümlülüklerle saygı gösterilmelidir. Aksi takdirde çocuğun yüksek yararına olmadığı sürece çocukların konuldukları yerler onlara uygun ve yetişkinlerinden ayrı olmalıdır. Gerçekten de, böyle bir programdaki temel yaklaşım "gözetime" değil "bakıma" yönelik olmalıdır. Tesisler, kültürel açıdan uygun topluluk kaynaklarına ve hukuksal yardımlara ulaşmanın mümkün olmadığı izole alanlarda olmamalıdır. Çocuklar, düzenli dış temas imkanlarına sahip olmalı; arkadaşları, akrabaları, dinsel, sosyal veya hukuksal danışmanları ve vasileri çocukları ziyaret edebilmelidirler. Ayrıca, çocuklar bütün temel gereksinimlerini karşılama imkânlarına sahip olabilmeli, gerekli tıbbi bakımı görebilmeli ve gerektiğinde psikolojik danışmanlık hizmetlerinden yararlanabilmelidirler. Çocuklar, gözetim altında bulunduruldukları süre içinde eğitim imkânlarından da yararlanabilmelidirler. Eğitimin, gözetim altında olma durumu sona erdikten sonra da devam etmesini kolaylaştırma açısından, en ideali bu eğitimin gözetim tesislerinden başka bir mekânda sağlanmasıdır. Sözleşme'nin 31. maddesinde de öngörüldüğü gibi bu konumdaki çocukların oyun ve eğlence hakları da vardır. Sözleşme'nin 37 (d) maddesinde belirtilen hakların gerektiği gibi güvence altına alınabilmesi açısından, özgürlüklerinden yoksun kalmış refakatsız veya ayrılmış çocuklara, hukuk temsilcisi atanması dâhil gerekli hukuksal ve diğer yardımlara engelsiz ulaşabilme imkânları tanınmalıdır."¹⁷

Bu paragrafta, çocukların düzenle dış teması sahip olmaları gerekliliğinden bahsedilmiştir. Bu noktada çocukların arkadaşları, akrabaları, danışman ve vasileri ile bir arada olabilmelerinin öneminden bahsedilmiştir. Buna ek olarak, çocukların gözetim altında buldukları süreç içerisinde eğitim hakkından da faydalanmaları gerekliliğinden bahsedilmiştir. Burada önemli nokta ise bu eğitimin, gözetimden sonra da sağlıklı olarak devam edebilmesi açısından, en başından gözetim tesisleri dışında başlamasıdır.

¹⁶ Commission Recommendation of 20 February 2013 Investing in children: breaking the cycle of disadvantage (2013/112/EU), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H0112&from=EN>, (17.03.2018).

¹⁷ General Comment No.6(2005) Treatment of Unaccompanied and Separated Children Outside their Country of Origin CRC/GC/2005/6, 1 Eylül 2005, paragraf 63, <http://www.refworld.org/docid/42dd174b4.html>, (13.03.2018).

AB Ülkelerinde Sığınmacı Çocukların Eğitime Erişimi ve Eğitim Hakkının İşlevselliği

AB Temel Haklar Şartı'nın 14. maddesi ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 28. maddesi her çocuğun eğitim hakkı olduğunu belirtmektedir. Ancak AB üye devletlerinin bir kısmı sığınmacı çocukların eğitime erişimini sağlamak için çaba gösterirken diğer kısmı bu yönde herhangi bir çaba sarf etmemektedirler. AB, yukarıda da bahsedildiği üzere, tüm üye devletlerin çaba sarf etmesi için birlik nezdinde politikalar üretmekte ve geliştirmektedir.

Okul hayatları kesintiye uğramış savaştan kaçan çocukların okula tekrar devam etmesi, çocuklar için önemli bir başlangıç noktasıdır. Yeni bir kültürel ve sosyal ortamda çocukların eğitim haklarını geri kazanmaları, özel önlemler ve hedefe yönelik destekler gerektirir. Çocuk haklarının korunması ve yerine getirilmesi, özellikle eğitim hakkı, hak sahiplerinin ve genel nüfusun faydalandığı -kazan/kazan- sonuçlarını doğurmaktadır. Göçmenlerin ve mültecilerin gelecekteki olumlu katkıları, kısmen onların temel haklarına saygı duymak ve bunları geliştirmek için zamanında alınan önlemlere bağlıdır. AB üye devletlerin, çocukların eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak politikalar üretmeye yönelik çabaları, onların topluma ve işgücü piyasasına uzun dönemde entegre olmalarının temelini oluşturacaktır. Avrupa Komisyonu'nun üçüncü ülke vatandaşlarının entegrasyonuna yönelik 2016 Eylem Planı¹⁸, başarılı bir bütünleşme elde etmek ve çocukların tam potansiyelini açığa çıkarmak için eğitimin, herkesin yararına olacak şekilde önemli bir politika önceliği olduğunu vurgulamaktadır. Eylem planının açıklanmasında belirtildiği gibi, “*üçüncü ülke vatandaşlarının ekonomik ve sosyal olarak ev sahibi topluluklara katkıda bulunabilmelerini sağlamak, Avrupa toplumların gelecekteki mutluluk, refah ve bağlılığının anahtarıdır.*”¹⁹ Komisyonun eylem planı, üye devletlerin üçüncü ülke vatandaşları için ulusal entegrasyon politikalarını daha da geliştirmelerine ve güçlendirmelerine yardımcı olacak ortak bir politika çerçevesi ve destekleyici önlemler sunmaktadır. Bilhassa, eylem planı, AB düzeyinde somut politika, operasyonel ve finansal desteği sağlamasının temelini atmaktadır. 9 Eylül 2016'da Adalet ve İç İşleri Konseyi, eğitime odaklanmaya öncelik vererek ve ana akım eğitim sistemlerine erişimi teşvik ederek eylem planını onayladı.

Eylem planı ile AB sığınmacı çocukların eğitim hakkından faydalanabilmesi için farklı politikalar üretmiştir. Bunları üç temel başlıkta toplayabiliriz; kabul merkezlerinde verilen eğitim desteği, üye ülkelerin vatandaşlarının gittiği okullarda (normal sınıflar) eğitime başlamadan önce verilen hazırlık dersleri ve normal sınıflarda eğitime devam ederken verilen dil destekleri olarak sayabiliriz. Ayrıca, sığınmacı çocukların eğitim hayatına katılması için üye devletler, hazırlık kursları ve ailelerin eğitim hayatına dâhil edilmesi gibi bir takım politikalar da uygulamaya koymuşlardır. Aşağıdaki tabloda, üye devletlerin yeni gelen sığınmacı çocukların eğitim ihtiyaçlarına yönelik çeşitli yaklaşımlarını ve onların ev sahibi topluma uyumları ve katkıları bağlamında temel eğitim hakkının korunmasını incelemektedir.

¹⁸ Avrupa Komisyonu, “Action Plan on the integration of third country nationals”, COM(2016),377 FINAL, 7 Haziran 2016, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation-package/docs/20160607/communication_action_plan_integration_third-country_nationals_en.pdf, (06.03.2018).

¹⁹ Aynı yerde. ss.7-8.

Tablo:1 2016 yılında AB üye devletlerinde sığınmacı-mülteci çocuklar için eğitime erişimi güvence altına alma girişimleri

Üye Devlet	Kabul merkezlerinde eğitim desteği	Normal sınıflara katılmadan önce giriş dersleri	Normal sınıflarda dil desteği	Tanıtma ve dil desteğinin azami süresi (ay olarak)
Avusturya	✓	✓		24
Belçika	-	✓	✓	Fransız topluluk: 12-18 Flaman topluluk: 12-36
Bulgaristan	-	-	✓	U
Kıbrıs	-	-	✓	U
Çek Cumhuriyeti	-	-	✓	6
Almanya	-	✓	✓	U; bireysel değerlendirme
Danimarka	✓	✓	✓	24
Estonya	-	-	✓	10
Yunanistan	✓		✓	36
İspanya	✓	-	-	U
Filandiya	-	✓	✓ a	12
Fransa	✓	✓	✓	12
Hırvatistan	-	✓	✓	12
Macaristan	-	-	✓	U
İrlanda	✓	✓ b	✓	U
İtalya	-	-	✓	U
Litvanya	✓	-	✓	240 saat
Lüksemburg	✓	✓	-	6-12
Letonya	✓	-	✓	120 saat
Malta	✓	✓	✓	12
Hollanda	✓	✓	-	12-24
Polonya	-	✓ e	✓	U
Portekiz	-	✓	✓	10
Romanya	-	✓ c	✓	12
İsveç	-	✓	✓	24
Slovenya	-	✓	✓	24
Slovakya	-	-	✓	U
Birleşik Krallık	-	✓ d	✓	U

Kaynak: Temel Haklar Ajansı, 2016.

Notlar: U = uygulanamaz

a Dil desteği sağlamak okullar için isteğe bağlıdır.

b Bu sadece bazı okullar için geçerli bir durumdur.

c Bölgeye bağlı geçici programlar.

d Bağımsız veya yerel yönetim kontrolü altında olan okullar tarafından bireysel değerlendirmeye bağlı olarak.

e Giriş niteliğinde dersler ve dil desteği sunmak okullar için isteğe bağlıdır.

Tabloya göre, hemen hemen bütün üye devletler 2016'da dil desteği ve/veya hazırlık niteliğinde kurslara imkân veren özel tedbirleri kabul etmişlerdir. Bazı devletler, sığınmacı kabul merkezlerinde dil desteği için kurslar vermektedirler. Diğerleri, paralel eğitim desteği sağlayan düzenli sınıfların yanı sıra, çocukların ana akım okul sistemine hemen entegre olmasını ön planda tutmaktadırlar.

Okul hayatına başlamadan önce sığınmacı ailelerden gelen öğrencilere, giriş niteliğinde kurslardan birisi olan dil eğitimi, bütün AB üyesi devletler tarafından sağlanmaktadır. Avusturya, Danimarka, Yunanistan, Fransa, İrlanda, Litvanya, Lüksemburg, Malta ve Hollanda, kabul merkezlerinde eğitim desteği sağlayan üye devletler arasında yer almaktadır.²⁰

Kabul merkezlerinin dışında ve kabul merkezi bulunmayan ülkelerde, çocukların okullarda normal sınıflarda eğitime başlamalarından önce 12 ilâ 36 ay arasında hazırlık kursları verilmektedir. Avusturya, Danimarka, Polonya, Slovenya ve İsveç'te azami süre 24 aydır. Hırvatistan, Finlandiya, Fransa, Lüksemburg, Malta ve Romanya'da hazırlık sınıflarının süresi en fazla 12 aydır. Hollanda'da duruma göre 12 ilâ 24 ay arasında değişebilir. Yunanistan'da ise 36 aya kadar uzayabilmektedir. Estonya'da en fazla süre 10 aydır. Letonya ve Litvanya'da düzenli sınıflara devam ederken dil desteği, sırasıyla 120 ve 240 saat sürer. Diğer üye devletlerde ya belirli bir azami süre ulusal olarak belirlenmemiş ya da bu tür politikaların yerel düzeyde dağıtıldığı ve belirlendiği Almanya ve Birleşik Krallık'taki gibi düzenli derslere katılmadan önce sığınmacı çocukların dilsel kapasitedeki bireysel ilerlemelerinin kişi bazında değerlendirmesi yapılmaktadır.

Hazırlık niteliğindeki kurslar sığınmacı çocuklar için dil desteğinden daha fazlasını içermektedir. Belçika, Bulgaristan ve Kıbrıs'ta bu çocuklara aynı zamanda travma sonrası stres için psikolojik destek ve rehberlik hizmeti verilmektedir. Yunanistan'da öğrencilere dil desteğinin yanı sıra matematik, bilgisayar becerileri ve İngilizce kursları verilmektedir. Slovakya, sığınmacı çocukların eğitim hayatına entegrasyonunu kolaylaştırmak için ulusal düzeyde herhangi hazırlık desteği vermeyen tek üye devlettir.

Giriş niteliğindeki kurslar ve destek öğrencilerin geri kalanıyla açığı kapatmak için, özellikle ulusal dil öğrenmek için gereklidir. Ancak çocukların geri kalanından, hem konum hem de eğitim tipi olarak, ayrı bir şekilde uzun süre okula devam etme kaçınılmaz şekilde çocukların okula uyumunu geciktirmektedir. Yunanistan'da, daha önce belirtildiği üzere giriş niteliğindeki kurslar 36 aya kadar uzayabilmektedir. Bu durum aynı zamanda kursların düzen ve yöntemlerine bağlı olarak, karşılıklı anlayış ve bütünleşme şansını tehlikeye sokarak çocukların etkileşimlerini ve sosyalleşmesini sınırlandırabilmektedir. Avrupa Temel Haklar Ajansının, 2015 ve 2016 yıllarındaki raporlarında belirtildiği üzere sığınmacı çocukların, üye ülke vatandaşlarından ayrı bir şekilde okullaşması toplumda bölünmelere yol açabilir veya bu ayrışmaları güçlendirebilir. Sığınmacı çocukların diğer çocuklardan ayrı bir şekilde uzun süre okula devam etmeleri, kaçınılmaz şekilde çocukların okula uyumunu geciktirmektedir.

Bunun yanı sıra hazırlık dönemi olmadan ya da herhangi bir hazırlık döneminden önce normal sınıflara uyum çabaları, sınıfta marjinalleşmeye ya da bazı öğrencilere hatta tüm öğrencilere daha düşük kalitede eğitim sunulmasına yol açmaktadır.

Üye devletlerin çabaları, ülkelerde meydana gelen iktidar değişiklikleri ile bazen de üye devletlerin toplumlarından gelen eleştirilerden ötürü kesintiye ya da başarısızlığa uğramaktadır. Örneğin, bazı üye devlet vatandaşların tepkisi nedeni ile sığınmacı çocukların okula alınması sırasında gerginlikler yaşanmaktadır. THA'nın 2017

²⁰ "2017 AB Temel Haklar Raporu", AB Temel Haklar Ajansı, 2017, //fra.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/annual-reports/fundamental-rights-2017#asylum, (24.04.2018).

değerlendirmesinde rapor edildiği üzere 2016'da İtalya ve Yunanistan'da sığınmacı çocukların okula alınmasına yönelik şiddetli tepkiler vardı. İtalya'nın Sicilya bölgesinde sığınmacı çocuklar, bölge halkının saldırısına uğradı ve çocukların hastaneye kaldırılması gerekti. Yunanistan'da sığınmacı çocukların okulların hazırlık niteliğindeki kurslarına katılmalarının ilk günleri yerel aileler, çocukların sınıflara erişimini engellemeye çalıştılar. Bazı aileler göçmen ve mülteci çocukları kabul etmeyi veya aynı okullarda kendi çocuklarını kaydettirmeyi reddettikleri için mektuplar gönderdi. Mülteci ve göçmen çocukların eğitime erişimlerinin sağlanması, üye devletlerin yoğun çabasına bağlıdır. Yunanistan gibi bazı ülkelerde, hükümetin planlarını uygulamak için ilgili yapılar henüz kurulmadığından, hala okula gitmeyen 6 ve 15 yaş aralığında mülteci ve göçmen çocuklar ve eğitim veya öğretimde olmayan 15 yaşın üzerindeki çocuklar mevcuttur.²¹

Avrupa Komisyonu'nun eylem planında vurguladığı üzere göçmen ve sığınmacı çocukların ailelerini de okul hayatına dahil etmenin gündelik hayatta ilişkilerin güçlendirilmesinin anahtarı olabilir. Bu nedenle üye devletler, eğitim hakkının tam olarak sağlanabilmesi için, aileleri de çocuğun eğitim hayatına dahil etmişlerdir.²²

²¹ “AB’de Mevcut Göçmen Durumu: Eğitim”, AB Temel Haklar Ajansı, Mayıs, 2017, <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/current-migration-situation-eu-education>, s.15, (24.04.2018).

²² BKZ. Tablo:2.

Tablo: 2 2016 yılında AB üye devletlerinde ebeveynlerin dahil etmeye yönelik girişimler ve öğretmenler için eğitim desteği

Üye Devlet	Ebeveynlerin okul hayatına dahil edilmesi	Öğretmenler için eğitim desteği
Avusturya	✓	✓
Belçika		-
Bulgaristan	-	-
Kıbrıs	-	-
Çek Cumhuriyeti	✓	✓
Almanya	-	-
Danimarka	✓	✓
Estonya	✓	✓
Yunanistan	-	-
İspanya	-	✓
Finlandiya	✓	✓
Fransa	✓	-
Hırvatistan	-	✓
Macaristan	-	-
İrlanda	✓	✓
İtalya	-	-
Litvanya	-	-
Lüksemburg	✓	✓
Letonya	-	✓
Malta	✓	✓
Hollanda	-	-
Polonya	-	-
Portekiz	✓	✓
Romanya	-	-
İsveç	-	✓
Slovenya	-	✓
Slovakya	-	✓
Birleşik Krallık	-	-

Kaynak: THA, 2016

Tablo 2'ye göre 2016 yılında üye devletlerin üçte birinden fazlası göçmen ve mülteci çocukların ailelerine ve ebeveynlerine okul yaşamına entegre olmalarına yardımcı olacak tedbirleri sağlamıştır. Bazı üye devletler, göçmen ve mülteci ailelere okul hayatına katılmaları ve çocuklarının eğitimindeki rollerini güçlendirmeleri için açık bir destek yolu kurmuştur. Avusturya, Lüksemburg, Malta, Hollanda ve Portekiz gibi üye devletler sığınmacı çocukların ebeveynlerine, tercüme edilmiş eğitim materyali ve ilave dil eğitimi

desteği sağlamaktadırlar.²³ Örneğin Belçika okul seviyesinde olmamasına rağmen ebeveynlere genel giriş niteliğinde hizmetler sağlamaktadır. Polonya’da ve Çek Cumhuriyeti’nde destek, özel olarak üçüncü ülke vatandaşları için değil, yabancı uyruklu öğrenciler için iki dil bilen öğretmen asistanları şeklinde verilmektedir. Estonya, ebeveynlere danışmanlık hizmeti sunmaktadır. Benzer şekilde Fransa’da üçüncü ülke vatandaşı çocuklarının ebeveynlerine genel bilgi materyali sağlanmaktadır.

AB üye devletlerin yarısı, ikinci dil olarak ulusal dili öğrenen sığınmacı çocuklarla ilgilenen öğretmenlerin de bu hususta eğitilmesi için destek vermektedirler. Slovakya devleti, Bratislava’daki Comenius Üniversitesi’ndeki Sürekli Eğitim Merkezinde ‘Yabancı Dil Olarak Slovakça’ programındaki öğretmenler için sistematik eğitim vermektedir.²⁴

Avrupa Komisyonu’nun üçüncü ülke vatandaşlarının entegrasyonuna yönelik 2016 Eylem Planı, başarılı bir entegrasyon elde etmek ve çocukların tam potansiyelini açığa çıkarmak için eğitimin, herkesin yararına olacak şekilde önemli bir politika önceliği olduğunu belirtmiştir. Eylem planında, “üçüncü ülke vatandaşlarının ekonomik ve sosyal olarak ev sahibi topluluklara katkıda bulunabilmelerini sağlamak, Avrupa toplumlarının gelecekteki mutluluk ve refahın anahtarıdır” denilmiştir. Komisyonun eylem planı, üye devletlerin üçüncü ülke vatandaşları için ulusal entegrasyon politikalarını daha da geliştirmelerine ve güçlendirmelerine yardımcı olacak ortak bir politika çerçevesi ve destekleyici önlemler sunmuştur. Ancak, üye ülkeler mevcut politikaları uygulamada yetersiz kalmaktadırlar.

Sonuç

Eğitim hakkı çerçevesinde, AB nezdinde son yıllarda ciddi politikalar üretilmektedir. AB üyesi devletler göçmen ve mülteci çocukları, eğitime katma çabalarına hız vermekte ve entegrasyonlarını destekleme yönünde politikalar üretmektedirler. Ancak bu alanda geliştirilen politikaların ve uygulamaların üye ülkelerdeki, ekonomik, siyasal ve toplumsal gelişmelere bağlı olarak farklılık gösterdiği görülmektedir. Hâlâ okula devam etmeyen çok sayıda mülteci ve göçmen çocuklar bulunmaktadır. Daha da vahim olan ise bazı bölgesel topluluklar ve yerli çocukların ebeveynleri, sığınmacı çocuklarının kendi çocukları ile beraber okula gitmelerini istememektedirler. Aileler, sığınmacı çocukların eğitime ulaşmasını engelleyici ve şiddet içeren davranışlar sergilemektedirler. Bunun nedeni, üye ülkelerin çoğunluğunda halk, sığınmacıları bir güvenlik tehdidi veya bir yük olarak görmektedirler. Çocukların eğitim hakkından mahrum bırakılmasına yol açan, göçmen ve mülteci çocuklara ve ailelerine karşı gösterilen hoşgörüsüzlük ve nefrete karşı AB kurumlarının etkili politikalar üretmesi gerekmektedir.

AB üye devletleri, hem kolluk kuvvetleri aracılığıyla hem de karşılıklı anlayışı ve sosyal uyumu teşvik ederek göçmen ve mülteci çocukların eğitimine karşı mevcut tepkileri azaltabilirler. Devletler, önyargılarla savaşmak için pozitif önlemler almalı ve asılsız kaygıları ortadan kaldırmaya yardım etmelidir. Ayrıca, üye devletlerin yetkilileri, ülkelerinde yürürlükte olan yasa ve kurallar temelinde etnik köken, ırk ve din ayırımından kaynaklanan ayrımcılıkla mücadele etmelidirler.

AB üyesi ülkeler çocukların ebeveyn ve ailelerinin okul hayatına katılımını teşvik ederek ve eğitim hakkını tüm çocuklar için yaygınlaştırarak eğitim ve uyuma dair uygulama ve tecrübelerini paylaşmalıdır.

²³“AB’de Mevcut Göçmen Durumu: Eğitim”, AB Temel Haklar Ajansı, Mayıs, 2017, <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/current-migration-situation-eu-education>, 24.04.2018, s.17.

²⁴ Aynı yerde s.18.

AB üye devletlerinin üçte biri, göçmen ve mülteci çocukların ebeveynlerini ve ailelerini bilgi, arabuluculuk ve dil desteği ile eğitim sürecine dâhil ederek destek ve teşvik etmek için önlemler almaktadır. Bu gibi önlemler çocukların okul performansını, çocukların ve ailelerinin eğitime ve yerel topluluklara entegrasyonunu iyileştirebilir ve toplum ilişkilerini daha iyi geliştirebilir. Nitekim, çocukların ailelerini ve ebeveynlerini okul hayatına dâhil etmek ve onların dahil olma çabalarını desteklemek, eğitim ve uyum sürecinin önemli bir parçasıdır.

Ayrılmış okullaşma ve ayrımcılıktan kaçınmak için göçmen ve mülteci çocukların düzenli sınıflara ve ana akım eğitim sistemine erişimlerini teşvik etmek için politikalar izlenmeli ve önlemler alınmalıdır. Buna rağmen üye devletlerde, ayrılmış okullaşma seviyesi çok yüksek kalmaktadır. Mülteci ve göçmen çocukları düzenli sınıflara entegre etmek, diğer çocuklarla sosyalleşmelerini sağlamayı ve uzun vadeli ve sürdürülebilir sosyal uyuma yatırım yapmaktadır.

Uygulamada yaşanan en büyük sorun ise, AB eğitim hakkı çerçevesinde yapılan tüm hizmetler, yasal olarak bir statü elde ederek buldukları ülkede kalma hakkını elde etmiş olan göçmen ve sığınmacı çocuklara yöneliktir. Kamplarda kalan sığınmacı çocuklara yönelik eğitim hizmetleri neredeyse hiç verilmemektedir. Sonuç olarak, gerçekleştirilen hukuksal mevzuatla iyileştirmeler yaşansa da eksiklikler de varlığını hissettirmektedir.

KAYNAKÇA**Kitap ve Makaleler**

Altuğ, Yılmaz, Avrupa Konseyi'nde Mülteciler Konusu. Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni. C. 6, S. 1, 1986.

Çiçekli, Bülent, Yabancılar ve Mülteci Hukuku, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2014.

Ekşi, Nuray, Mültecilere ve Sığınmacılara İlişkin Mevzuat. 1. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2010.

Ekşi, Nuray, Yabancılar Hukukuna İlişkin Temel Konular, 4. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2012.

Ergüven, Nasıh, Sarp ve Özturanlı, Beyza, Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 62/4, 2013.

Kalay, Mehmet, Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı ve Türkiye. Genç Hukukçular Hukuk Okumaları, <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/makaleler/birikimlerI/88.pdf>. (20.11.2017).

Perruchoud, Richard,(ed.) Göç Terimleri Sözlüğü, Uluslararası Göç Örgütü Yayınları, Cenevre, 2009.

Savaşan, Zerrin, AB'de Sığınma Hakkı: Ortak Sığınma Sistemi Oluşturma Amacı ve Devam Eden Kısıtlamalar, İnsan Hakları Yıllığı. C. 27, 2009.

Kanun, Rapor ve Çevrimiçi Kaynaklar

Avrupa Birliği'nde Mevcut Göçmen Durumu: Eğitim”, AB Temel Haklar Ajansı, Mayıs, 2017, <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/current-migration-situation-eu-education>, (12.10.2018).

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı, Mevcut Göçmenlerin AB'deki Durumu (EU Agency for Fundamental Rights, Current migration situation in the EU: Education, May, 2017).

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı; Dublin Yönetmeliği Önerisinin Çocuklar Üzerindeki Etkisi (EU Agency for Fundamental Rights, Opinion of the European Union Agency for Fundamental Rights on the impact on children of the proposal for a revised Dublin Regulation COM (2016)270 final).

Avrupa Birliği Parlamentosu, Avrupa Komisyonu, Ekonomik ve Sosyal Komite, Bölgeler Komitesi, Üçüncü Ülke Vatandaşlarının Entegrasyonu İçin Eylem Planı (Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Action Plan on the Integration of Third Country Nationals, Strasbourg, 7.6.2016 COM (2016) 377 Final).

Avrupa Komisyonu, Çocuklara Yatırım Yapmak Ve Dezavantaj Döngüsünü Kırmak (2013) (Commission Recommendation of 20 February 2013 Investing in children: breaking the cycle of disadvantage (2013/112/EU)).

Avrupa Komisyonu, “Action Plan on the Integration of Third Country Nationals”, COM(2016),377 FINAL, 7 Haziran 2016.

1950 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Council of Europe, Convention for the protection of human rights and fundamental freedoms, November 1950).

1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme (UN, Convention Relating to the Status of Refugees, July 1951).

1989 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (UN, Convention on the rights of the Child, November 1989).

2000 Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı (Charter of Fundamental Rights of the European Union (2000/C 364/01))

2011 Uluslararası Korumadan Yararlanan Üçüncü Ülke Vatandaşlarının Veya Vatansız Kişilerin Haklarına İlişkin Standartları Belirleyen Avrupa Parlamentosu Ve Konseyi

Direktifi (Directive 2011/95/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011).

2013 Uluslararası Koruma İçin Başvuranların Kabulüne İlişkin Standartları Belirleyen Avrupa Parlamentosu Ve Konseyi Direktifi (Directive 2013/33/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013).

2016 Tarihli Avrupa Parlamentosu Ve Konseyi Yönetmelik Önerisi, Üye Ülkelerden Birinde Üçüncü Bir Ülke Vatandaşı Veya Vatansız Kişi Tarafından Yapılan Uluslararası Koruma Başvurusunu İncelemekle Sorumlu Üye Devleti Belirlemeye Yönelik Kriter Ve Mekanizmaların Oluşturulması (Proposal for a revised Dublin Regulation COM (2016)270 final).

2017 Avrupa Birliği Temel Haklar Raporu, AB Temel Haklar Ajansı, 2017, [://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/annual-reports/fundamental-rights-2017#asylum](http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/annual-reports/fundamental-rights-2017#asylum), (18.10.2018).